

ONDERWIJS

Cultuureducatie moet! Toch?

| Rondgang zaterdag 31 augustus 2019

De culturele sector heeft het moeilijk. Musea en stichtingen als CJP doen hun best met jongeren erbij te betrekken. Is dat wel de moeite waard als het zo moeizaam gaat? 'D kunnen we ook wel meteen ophouden met ál het onderwijs. Van nature zit wiskunde er o bij alle kinderen in.'

Tekst **Sara Madou**

Fotografie **Robin Utrecht/ANP**

10 tot 13 minuten leestijd

Halfvolle theaterzalen, dalende boekverkopen: de culturele sector heeft het moeilijk. Het is aan de jongeren om daar verandering in te brengen – of het in ieder geval niet érgers te maken. Daar probeert het Cultureel Jongerenpaspoort bij te helpen.

58 jaar oud is de stichting Cultureel Jongerenpaspoort, oftewel CJP, inmiddels. Hoewel de organisatie zelf vervaarlijk dicht bij de pensioengerechtigde leeftijd is, stort ze zich nog steeds vol overgave op haar doel: het verlagen van de drempels die veel jongeren ervaren als ze naar bijvoorbeeld het theater gaan.

Die ambitie is sinds de oprichting in 1961 niet veranderd. Maar de doelstellingen van cultuureducatie in het algemeen en de stichting in het bijzonder, gaan verder dan het wegnemen van die letterlijke en figuurlijke dr

HOUT- EN MEUBILERINGS COLLEGE

Dit is een van de twee verhalen die je van ons cadeau krijgt

Onbeperkt doorlezen? Word abonnee vanaf 4,99 per maand.

[Sluit je aan >](#)

[» Ik ben al abonnee](#)

CV Maken en Direct Downloaden

Maak in slechts 10 minuten een professioneel CV. Download 'm direct. CV.nl

OPENEN

Dat de stichting al bijna zes decennia bestaat heeft voordelen, zoals naamsbekendheid en een goede, betrouwbare reputatie, maar ook een aantal hardnekkige nadelen. Als ik een euro had gekregen voor iedere keer dat ik de opmerking ‘CJP, bestaat dat nog dan?’ of ‘Dat is toch alleen voor middelbare scholieren?’ hoorde, had ik mijn opbrengsten de volledige culturele sector uit het slop kunnen trekken.

Maar Walter Groenen, al dertien jaar directeur van CJP en tevens bestuurslid van belangenvereniging Kunstbond, trekt de kar nog vol goede moed.

En de cijfers zijn nog steeds indrukwekkend. 80 procent van de VO-scholen doet mee aan de Cultuurkaart, MBO is dat zelfs 90 procent. En van de CJP-pas, die dezelfde culturele kortingen en voordelen verstrekt aan iedereen tot 30 jaar, zijn zo’n 75.000 stuks in al dan niet digitale versie in omloop.

‘Niet iedereen staat er bij stil, maar bij iedere vakopleiding kun je iets halen uit kunst en cultuur.’

Groenen: ‘Er gaat best veel goed op het vlak van cultuureducatie. Zo is er een brede consensus dat culturele ontwikkeling onderdeel moet zijn van het curriculum. Zowel in het primaire onderwijs als in het voortgezet onderwijs. CJP maakt zich momenteel sterk voor het mbo. Niet iedereen staat er bij stil, maar bij iedere vakopleiding kun je iets halen uit kunst en cultuur. Van banketbakker via tegelzetter tot activiteitenbegeleider: door geïnspireerd te raken, kunnen zij beter worden in hun werk. De culturele sector heeft dat zelf geleerd: ook steeds beter door. Zo heeft Museum Boijmans van Beuningen onder de titel “Van kijken naar zien” een programma ontwikkeld waarin mensen leren verder te kijken dan de eerste indruk. Het wordt nu ook uitgeleend naar het Fries Museum, het Centraal Museum en het Van Abbe. Museum van Loon vroeg studenten van het Meubileringscollege om langs te komen en te kijken naar hun mogelijke toekomstige werkgever.’

Groenen is minder positief over het aanbod van de buitenschoolse educatie. ‘Waar er vroeger altijd wel een muziekschool om de hoek was, zie je dat dat soort voorzieningen nu flink onder druk staan. Vanwege beschermde fondsen én omdat veel gemeenten dit laag op hun prioriteitenlijstje hebben staan. Tegelijkertijd zijn de tijden veranderd, en daarmee de culturele verschijningsvormen. Als ik zie hoeveel jongeren nu ieder weekend naar een festival gaan en de creatieve dingen die daar gebeuren, dan is dat natuurlijk geweldig. De vorm verandert, maar de bijbehorende nieuwsgierigheid van jongeren niet.’

CULTUURSCEPTICI

Sommige mensen vinden het elitair om jongeren richting cultuur te willen lokken, maar Groenen kan daar v mee. ‘Er is op zich niks mis mee als je je horizon niet wilt verbreden door middel van cultuur. Maar het is ne als McDonald’s-eten. Je kunt daar je hele leven komen en denken dat hun eten het lekkerste is dat er bestaa het is toch zonde dat je nooit die Franse kaas geprobeerd hebt? Je mag cultuur “nutteloos” vinden, wat dat moge betekenen. Maar het leven heeft zoveel moois te bieden, waarom zou je er niet op zijn minst wat van proberen? Als je dán merkt dat het niks voor jou is, prima.’

Als cultuurinteresse er niet in zit, heeft educatie geen zin. Groenen zucht o
‘Dat vind ik echt onzin. Dan kunnen we ook wel meteen ophouden met ó
onderwijs. Van nature zit bijvoorbeeld wiskunde er ook niet bij alle kinderen

En het idee dat je er toch niet uit kunt halen wat er niet inzit? Oftewel: is iemand intrinsiek geïnteresseerd in cultuur, dan kun je hem of haar aansporen verschillende dingen op dit vlak te proberen. Maar als die interesse niet van nature in zit, heeft het geen zin. Groenen zucht diep. ‘Dat vind ik echt onzin. Dan kunnen we ook v meteen ophouden met ál het onderwijs. Van nature zit bijvoorbeeld wiskunde er ook niet bij alle kinderen in vind culturele educatie echt een basisonderdeel van de opvoeding. Net zozeer als leren lezen of rekenen. Me worden met zo’n denkwijze ook danig onderschat. Het gaat er niet eens echt om of het zin heeft of niet. Ied heeft van nature een bepaalde vorm van nieuwsgierigheid. Het is aan de culturele sector om een haakje te vi waarmee die nieuwsgierigheid wordt geprikkeld. Dat kan persoonlijk sterk verschillen. Zo was er onlangs e jongen die De Nachtwacht op zijn rug had laten tatoeëren, maar totdat het Rijksmuseum hem uitnodigde o komen kijken, het werk nog nooit in het echt had gezien. Het idee van De Nachtwacht en waarom hij gesch is, heeft toch ergens geklikt bij hem.’

Die haakjes vinden en inzetten is volgens Groenen de grote sport van het werken in de culturele sector, maa en blijft een pittige opdracht. ‘Vroeger bereikte je jongeren met massamedia, nu zitten ze in de bubbels van s media en WhatsApp. Val jij buiten die bubbel als culturele instelling, dan moet je harder werken. Eigenlijk g op een bepaalde manier terug naar vroeger, toen we met zijn allen nog stevig binnen de zuilen van onder an socialisme en katholicisme zaten. Die waren met al hun beperkingen net zo moeilijk te doorbreken: mensen qua cultuur, kranten en tv-zenders in hun eigen zuil oftewel filterbubbel. Maar toen is het ons als samenlevi gelukt, dus ik geloof dat het nu net zo goed kan. Mits we de boel verder professionaliseren en goed samenw

UITMUNTENDE KATALYSATOR

In mijn eigen tijd bij CJP vond ik het prachtig om jongeren te inspireren om eens een operavoorstelling te p of op speciaal georganiseerde avonden in je eentje door musea te dwalen.

Maar misschien nóg belangrijker dan het vullen van al die stoelen, zalen en festivaltenten, was voor mij dat mensen in contact kan brengen met andere visies. Nieuwe ideeën, onbekende culturen, kortom: ervaren dat iedereen hetzelfde is als jij. Iets wat in een extreem snel veranderende maatschappij belangrijker is dan ooit.

Dat is ook wat veel onderwijzend personeel in de culturele sector motiveert om een poging te wagen door het pantser van halsstarrige pubers heen te breken. Janet Klok verzamelde voor haar bedrijf een cluster van creatieve (inval)docenten, die ingezet kunnen worden tijdens vakantie, uitval en andere momenten voor het geven van een heel arsenaal aan kunstzinnige lessen en workshops.

Blijf vrij van geest. Lees onze nieuwsbrief.

Ontvang de beste verhalen van Vrij Nederland in je mail, twee keer per week.

[Ja, dit wil ik >](#)

Klok: ‘Cultuureducatie is verschrikkelijk belangrijk. Jongeren leren erdoor anders naar mensen en situaties te kijken, samenwerken, problemen oplossen wanneer het bijvoorbeeld niet lukt om iets te maken zoals ze het in hun eigen wereld hadden. Het helpt ze echt om inzichten te krijgen, ook doordat je bepaalde kwesties op een andere manier benadert. Zoals milieuproblematiek behapbaar maken door een kunstwerk te produceren van afval. Of een docent Erna van der Vliet kinderen lesgeeft door middel van een poppenspel. Laatst gaf een van mijn docenten een workshop aan een groep leerlingen, die vanwege verschillende redenen niet meer naar school wilden. Ze stonden stil, hadden nergens heen wilden niks proberen. Totdat ze een workshop creatief schrijven kregen. Opeens deden ze mee en kwamen er verhalen los. De directeur zei dat zij ze nog nooit zo enthousiast had gezien. Kunst- en cultuuronderwijs stimuleert het brein en is – in de meest brede zin van het woord – een uitstekende katalysator voor allerlei belangrijke handvatten in het leven. Neem het bezoeken van een museum. Je leert er onder woorden te brengen wat een kunstwerk met je doet, of wat je denkt dat de maker ermee bedoelde. Daar is niks elitairs aan.’

SMAL BEELD

Culturele instellingen halen ondertussen alles uit de kast om iedereen onder de dertig naar hun gebouw te lokken. Jongerenambassadeurs die hun vrienden moeten overtuigen. Speciale vrijdagavonden waarop een museum met een gelijkentis begint te vertonen met een cocktailbar. Maar ook inzetten op sociale media voor het doorbreken van de filterbubbel, en op creatieve manieren proberen bij iedere aftakking van de jongerencultuur aan te haken.

‘6,4 miljoen Nederlanders maken kunst in enige vorm. Ze definiëren het alleen zelf soms niet zo. Graffiti, *live action roleplaying*, *spoken word*, hiphop; allemaal kunstuitingen waar mensen niet zo snel aan denken.’

De moeite die erin wordt gestoken is dat volledig waard, vindt ook Sanne Scholten, directeur van LKCA. Dit landelijk kenniscentrum voor professionals, bestuurders en beleidsmakers in cultuureducatie, amateurkunst en cultuurparticipatie verzamelt, ontwikkelt en deelt kennis, met als doel dat iedereen op school en in hun vrije tijd mee kan doen aan cultuuractiviteiten. Dat doen ze onder andere door onderzoek, publicaties en het organiseren van bijeenkomsten. Scholten: ‘Ik krijg soms behoorlijk het heen en weer van de vraag of cultuureducatie wel nu het heeft totaal onterecht de zweem van een “pretvak”. Dat probleem wordt deels veroorzaakt doordat veel mensen een beperkt beeld van kunst en cultuur hebben. Ze zeggen al snel: “Daar heb ik niks mee.” Maar dat komt omdat ze bij die woorden meteen denken aan het Concertgebouw en het Rijks. Ze vergeten dat spelen in een bandje, tekeningen maken of naar het circus gaan er óók bij hoort. 6,4 miljoen Nederlanders maken kunst in enige vorm. Ze definiëren het alleen zelf soms niet zo. Graffiti, *live action roleplaying*, *spoken word*, hiphop; allemaal kunstuitingen waar mensen niet zo snel aan denken.’

Volgens Scholten is de cultuursector zelf, althans: het meer traditionele deel, debet aan dit smalle beeld. ‘Ze hebben veelal gesprekken over artistieke waarde. Het gaat er minder over hoe breed cultuur is, wat mensen er allemaal kunnen doen. Daar moet echt verandering in komen. Het is van oudsher een vrij starre sector, dus dat gaat veranderen traag. Ze zien het aantrekken van jongeren nog vaak als iets dat “erbij komt”, terwijl iedereen aanspreken juist het gaat waar het om gaat. Maar het gaat de goede kant op, er is steeds meer aandacht voor toegankelijkheid en inclusie. We zien ook dat veel organisaties in de podiumkunsten hun sociaal-maatschappelijke rol steeds meer geïntegreerd hebben in hun artistieke visie en missie, waarmee educatie een integraal onderdeel van hun werkwijze is geworden. En ik begrijp goed dat het een taaie missie is hoor. Je hebt rust en ruimte in hoofd en handen nodig om plannen op te te bewerkstelligen, plus geld. Van die drie dingen heeft de sector nou eenmaal niet zoveel.’

IDEALE INGREDIËNTEN

Bij CJP voelde ik zelf op een gegeven moment dat ik er een eind aan moest breien. Deels omdat ik vond én vóór een organisatie voor jongeren onder de 30 minstens in een deel van het personeelsbestand fris en fruitig hoor te zijn. Niet alleen kun je dan makkelijker blijven aansluiten bij de doelgroep qua taalgebruik, smaak en hoe de eeuwig filterbubbel doorbroken kan worden, maar je bent veelal ook beter in drie nachten doorhalen op een festival en dan nog steeds vrolijk een presentatie kunnen geven of interview afnemen. Van mijn laatste festival moest ik, 34 jaar, een week bijkomen.

‘De plannen zijn groots, de beschikbare fondsen helaas minder.’

Wat er overigens niets aan afdoet dat ik nog steeds volledig geloof in het nut en belang van cultuureducatie. Eigen ouders waren grote liefhebbers, namen me op jonge leeftijd al mee naar het theater, naar de *Carmina* maar ook naar de musical *Miss Saigon*. Op de middelbare school was CKV een van mijn favoriete vakken. Dus vrijwel vanzelf mijn smaak te ontwikkelen, te analyseren wat ik leuk vond en wat niet, te ervaren hoe met andere visies en een andere afkomst denken, voelen en ervaren. Die ervaring gun ik iedere jongere, maar onderzoeken hebben veelvuldig uitgewezen dat de kansen van kinderen en jongeren op dit vlak sterk verschillen. Daar moeten we ze zo veel als we kunnen in ondersteunen, is en blijft mijn overtuiging.

Bij CJP maken ze zich daar ook gelukkig nog steeds hard voor. Groenen: ‘Ik wil een gelijk speelveld voor alle Nederlandse jongeren. Door te zorgen voor voldoende financiële middelen, maar ook door het adopteren van technische mogelijkheden die de boel open kunnen breken. Dus zowel in het onderwijs als rechtstreeks op je gericht is er nog genoeg winst te behalen. De plannen zijn groots, de beschikbare fondsen helaas minder. Ik regelmatig: hoe gaan we dat in godsnaam allemaal doen en betalen. Als stichting hebben we een publieke taak maar we moeten toch grotendeels zonder subsidie onze broek ophouden. Dus we doen wat we kunnen en hoopt ondertussen dat zoveel mogelijk mensen en partijen bij ons willen aanhaken.’

Wat de burger moet geven, is dat ook in de politiek tegenwoordig niemand echt anti-cultuureducatie is. Vrijpartijen zien er in meer of mindere mate het belang van in. Sanne Scholten: ‘Sinds enkele jaren is er veel aandacht zeker voor cultuureducatie en sinds kort cultuurparticipatie. Heel anders dan in de tijd van Halbe Zijlstra en bezuinigingen. Het belang van cultuur in het primair onderwijs is goed doorgedrongen en ook de aandacht in vmbo en mbo neemt toe. Bovendien wordt er beter samengewerkt. Zo zijn verschillende spelers uit de filmsector conclaaf, om te kijken hoe we filmeducatie beter kunnen inzetten. Wat we nu nog missen, zijn betere en meer structurele budgetten in plaats van losse regelingen én een belangrijker, duidelijkere plek, die met de ontwikkeling van een nieuw curriculum hopelijk werkelijkheid wordt.’

Genoeg plannen en energie dus om te zorgen dat nu, straks en in de toekomst iedere jongere weet hoe breed de mogelijkheden zijn en zij daar voor zichzelf het meeste uit kunnen halen. Of dat nou een plek in dat rode pluche is, of het bij de afsluiting van een *spoken word*-avond. Alles is cultuur.

WET BURGERSCHAP

Sinds 2005 zijn scholen verplicht om burgerschapsonderwijs te geven. Wat dit precies inhield, was echter altijd onduidelijk. Minister van Onderwijs Arie Slob heeft een voorstel ingediend met aanpassingen, die met het schooljaar 2019/2020 in zouden moeten gaan. Hiermee wil de regering zorgen dat er betere lessen worden gegeven.

gegeven in goed burgerschap. Daaronder vallen bijvoorbeeld normen en waarden als gelijkwaardigheid en vrijheid van meningsuiting.

De cultuursector ziet hierin een belangrijke rol voor hen weggelegd, en voert dan ook campagne om cultuur hier een duidelijker onderdeel van de laten zijn. LKCA: 'Erfgoededucatie kan leerlingen duidelijk te maken waarom bepaalde gewoontes of gebouwen zo zijn ontstaan en zich hebben ontwikkeld. En via kunsteducatie leren ze uitdrukking te geven aan de eigen identiteit en op een respectvolle manier te reageren op de uiting van de ander.'

Dit is een van de twee verhalen die je van ons cadeau krijgt

Onbeperkt doorlezen? Word abonnee vanaf 4,99 per maand.

[Sluit je aan >](#)

[» Ik ben al abonnee](#)

Dit is een van de twee verhalen die je van ons cadeau krijgt

Onbeperkt doorlezen? Word abonnee vanaf 4,99 per maand.

[Sluit je aan >](#)

[» Ik ben al abonnee](#)

Deel dit verhaal

— lees verder —

Met vreemden naar het museum: 'Ik voel weinig behoefte om mijn erotische fantasieën te delen'

Jonah Falke ging op vier kunstdates met de *MuseumkaartMatch*. Een jonge schrijver op zoek naar de liefde? Nee, liever een vreemde om over kunst te kletsen. Dat bleek lastiger dan verwacht.

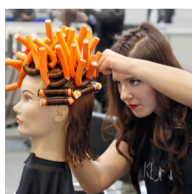
— Meer over Onderwijs —

REPORTAGE

Stagezoekers, afhakers, doorzetters en diplomahalers op het mbo

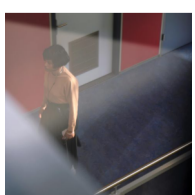
| ⌚ 11 tot 14 minuten leestijd

| ESSAY

De verwaarlozing van taalonderwijs op het mbo moet stoppen, bepleit deze ex-docent

⌚ 5 tot 7 minuten leestijd

| REPORTAGE

Grootste struikelblok op de School voor Administratie: de Nederlandse taal

⌚ 13 tot 16 minuten leestijd

[Alles over Onderwijs](#)

vrij nederland

Meld je aan voor een van onze nieuwsbrieven

ja, dit wil ik

Volg Vrij Nederland

